

Carrying out unauthorized occupation of land a person aware of the actual nature of his/her act, because he/she understands its value and focus on achieving a certain result. Also the person realizes that he/she uses someone's property free of charge. As a rule, such awareness has a general character, i.e., the person may not know who owns the land, what is its purpose, which is the size of the damage will be caused, which rent amount will not be paid, etc. A person may not understand the prohibition of the following specific legal regulations, i.e., to realize their unlawfulness. This person provides the consequences of their actions as if it reliably recognizes the inevitability of their occurrence and in the case when it involves only the possibility of their occurrence. Determinant is that person realizes that his/her particular act may lead to socially dangerous consequences.

Volitional element of intent lies in the fact that the person making the illegal seizure of land may not desire the onset of socially dangerous consequences (a significant harm to the owner or rightful possessor of land). His / her actions are not aimed at achieving such consequences, he/she can treat them indifferently and it may not be necessary. In this case, volitional element is that the person wishes to illegally acquire land to meet particular needs, receive benefits.

The motive and purpose are optional features of subjective side of this part of the Act.

Key words: *corpus delicti, land plot, unauthorized occupation, intent.*

Стаття надійшла 23 лютого 2015 р.

УДК 343.988

В. П. Ковальчук

ВІКТИМОЛОГІЧНЕ ЗАПОБІГАННЯ ПОСЯГАННЯМ НА ЖИТТЯ, ЗДОРОВ'Я І ГІДНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ

Досліджено питання віктимологічного запобігання посяганням на життя, здоров'я і гідність працівника міліції. Доведено, що професія працівника правоохоронних органів унаслідок своєї специфіки завжди належить до групи ризику. Встановлено, що в тих випадках, коли виконання службових обов'язків здійснюється працівниками міліції з професійною деформацією, фактор віктимологічного ризику значно загострюється. Набуває особливого кримінологічного значення розвиток загальної і спеціальної професійної майстерності у поєднанні з вихованням високих, навіть у найбільш екстремальних ситуаціях надійних, морально-етичних устоїв.

Ключові слова: *віктимологія, злочинність, група ризику, професійна деформація, потерпілий, правоохоронні органи.*

Постановка проблеми. Розвиток злочинності безпосередньо впливає на діяльність правоохоронних органів, зокрема працівників міліції, які здійснюють правоохоронні функції. Особливо актуальне це питання в умовах сьогодення. Це автоматично підвищує небезпеку для працівників правоохоронних органів, зокрема для їхнього життя, здоров'я і гідності. В зв'язку з цим виникає необхідність дослідження проблеми професійних умов їхньої діяльності, що, своєю чергою, стає передумовою пошуку більш ефективної захищеності й безпеки працівників міліції як суб'єктів охорони правопорядку в Україні.

За даними офіційної статистики Генеральної прокуратури України, 2014 р. органами внутрішніх справ обліковано 23268 злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян; з них: особливо тяжкі – 1958 злочинів; тяжкі – 24. Кількість потерпілих працівників ОВС 2014 р. становила 1520 осіб [1].

Унаслідок загострення криміногенної обстановки, зростання злочинності в її найагресивніших формах почастишали випадки виникнення екстремальних ситуацій, коли життя або здоров'ю працівників органів внутрішніх справ загрожувала реальна небезпека. Працівник органів внутрішніх справ під час виконання службових обов'язків може бути об'єктом посягання і водночас зобов'язаний припинити будь-яке посягання на інші об'єкти, що охороняються, чи які він має захищати, тобто свідомо ризикувати своїм здоров'ям і навіть життям для усунення небезпеки. Крім того, діяльність працівників органів внутрішніх справ здебільшого пов'язана з небезпекою та стресовими ситуаціями. Своєрідність впливу небезпеки полягає в її постійній потенційній присутності. Можливість нападу на працівників правоохоронних органів існує впродовж усього часу виконання оперативно-службових завдань.

Зазначені особливості професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ вимагають надійного забезпечення їх природних прав на життя, здоров'я, честь, гідність і недоторканність у процесі виконання ними своїх посадових обов'язків.

Віктимологія – це самостійний розділ кримінологічної науки стосовно вчення про жертву злочинів. Віктимологічна спрямованість досліджень покликана вивчати найбільш характерні риси особистості жертви, сукупність відносин між злочинцем і жертвою задля сприяння попередженню злочинності, в тому числі розглядуваної. Іншими словами, віктимологія – вчення про потерпілих від злочинних посягань. На практиці віктимологія наближена до вчення про причини [2, с. 63–69].

Стан дослідження. Проблему віктимологічної профілактики вивчали чимало закордонних і вітчизняних учених-кримінологів, серед яких: А. І. Алексєєв, Г. Фон Гентіг, А. А. Глухова, В. В. Голина, О. М. Джужа, О. М. Литвак, Д. В. Ривман, В. Е. Квашиш, В. І. Полу-бінський, М. Й. Коржанський, О. М. Костенко, В. М. Кудрявцев, І. П. Лановенко, Г. М. Міньковський, П. П. Михайленко, О. І. Рошін, В. О. Туляков, І. К. Туркевич та ін.

Виклад основних положень. Поняття «безпека діяльності працівників органів внутрішніх справ» слід розуміти ширше, ніж забезпечення лише їх особистої безпеки. Безпека діяльності працівників ОВС – явище багатовимірне і охоплює низку взаємопов'язаних компонентів. До основних із них належать: а) економічна безпека – відповідність матеріального забезпечення працівника його об'єктивним матеріальним потребам; б) правова безпека – відповідність правового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ об'єктивним умовам і завданням цієї діяльності; в) матеріально-технічна безпека – відповідність матеріально-технічного забезпечення службово-професійній діяльності працівників ОВС, об'єктивним умовам і завданням останньої; г) соціальна безпека – відповідність соціального статусу органів служб і підрозділів та їх працівників важливості тих правоохоронних завдань, які вони виконують; ґ) соціально-психологічна безпека – це насамперед відповідність громадської думки про діяльність органів внутрішніх справ об'єктивним оцінкам їх діяльності та відповідність «образу працівника» реальним професійним та особистісним типам працівників; д) кадрова безпека – відповідність рівня професійної надійності працівників вимогам до особи рядового чи начальницького складу, завдань і реальних умов діяльності органів системи Міністерства внутрішніх справ; е) інформаційна безпека – відповідність можливостей отримання інформації, необхідної для ефективної професійної діяльності, реальній потребі мати таку інформацію для вирішення службових завдань і забезпечення професійної захищеності й особистої безпеки працівників ОВС; є) спеціальна безпека – ефективність спеціальних заходів оперативно-розшукового, контррозвідувального та іншого характеру, дій підрозділів власної безпеки із захисту органів внутрішніх справ від деструктивного впливу злочинного середовища; ж) психологічна безпека – відповідність спеціальних заходів, спрямованих на профілактику та попередження психологічної деформації особистості працівника, ступеню реального впливу на нього психотравмувальних факторів, пов'язаних із професійною діяльністю; з) фізична безпека – відповідність комплексу правових, матеріально-технічних, управлінсько-організаційних та інших заходів, які забезпечують життя

й здоров'я працівників під час вирішення ними професійних обов'язків, реальним можливостям знизити цей ризик чи небезпеку до об'єктивно можливої межі.

Професійна безпека працівників органів внутрішніх справ – це конкретна характеристика діяльності. Вона залежить від рівня професійної захищеності, але безпосередньо пов'язана з реальною мірою професійного ризику та здатністю осіб рядового та начальницького складу звести цей ризик до можливої межі за вирішення професійно-службових завдань. Цей ризик може мати матеріальний, професійно-моральний, психологічний та фізичний характер. До матеріального ризику входить можливість втрати чи пошкодження якихось матеріальних об'єктів або предметів, які належать органу внутрішніх справ чи його працівникові. Професійно-моральний ризик передбачає погрози, шантаж, провокації, втягування працівника в незаконні зв'язки зі злочинними елементами. Психологічний ризик – це можливість отримання психологічних травм, психологічної дестабілізації особистості під впливом стресів та емоційно-психологічних перевантажень, пов'язаних із професійною діяльністю. Фізичний ризик – це небезпека для життя і здоров'я працівника, пов'язана з його службово-трудовою діяльністю.

За вибірковими даними, причинний механізм конкретних злочинів віктимологічної спрямованості виявляється: в кожному другому-третьому випадку побутових злочинів; у кожному третьому випадку згвалтувань; у двох випадках із п'яти, коли вчинюється автотранспортний злочин; у восьми випадках із десяти – у здійсненні шахрайства [3, с. 131]. Стосовно злочинів, потерпілими від яких є працівники міліції, то, за даними наукових досліджень, абсолютна більшість злочинців свою злочинну мотивацію пояснюють незаконними діями працівників міліції.

Німецький кримінолог Г. Шнайдер, говорячи про поняття жертви і теоретичні основи віктимології, наголошував, що жертва злочину (потерпілий) є істотним елементом у процесах виникнення злочину і контролю за злочинністю [4, с. 349].

Загалом Г. Шнайдер, як і більшість кримінологів, розглядає формування стану жертви злочину з позицій активного учасника кримінальної події, зрештою, як одного з суб'єктів процесу виникнення злочинності. Взаємні сприймання дійсності, погляди та зв'язки, а також різні інтерпретації поведінки і особи злочинця, і жертви мають для цих процесів вирішальне значення. Модель способу життя ґрунтується на психологічній теорії, коли особистість оцінюється саме як процес [4, с. 357].

Для розглядуваної проблеми характерною є та обставина, що саме злочинець вибирає жертву безпосередньо чи опосередковано. Цінність віктимологічних підходів досліджень щодо посягань на особистість працівників міліції в тому, що тут багато аспектів мають практичну спрямованість [5, с. 23], а це допомагає досліджувати психологію відносин злочинця і працівника міліції із установленням конкретних помилок у практичній діяльності працівників міліції.

Головна кримінологічна ідея стосовно віктимологічних аспектів боротьби з посяганнями на життя і здоров'я працівників міліції стосується двох проблемних моментів.

По-перше, професія працівника правоохоронних органів унаслідок своєї специфіки завжди належить до групи ризику, тобто завдяки виконанню працівниками міліції своїх професійних обов'язків щодо охорони правопорядку. Відомо, що потерпілими від злочинів дедалі частіше стають працівники правоохоронних органів, особливо міліції [6, с. 138].

По-друге, в тих випадках, коли виконання службових обов'язків здійснюється працівниками міліції з професійною деформацією, фактор віктимологічного ризику значно загострюється.

Чимало вчених, розглядаючи наявність і рівень професійної деформації співробітників міліції, спиралися на сукупність психологічних і кримінологічних параметрів, які, врешті-решт, і розкривають особистість співробітника в правоохоронній діяльності. Так, В. С. Медведєв вирізняє п'ять таких узагальнених показників, а саме: 1) упередження до об'єктів правоохоронної діяльності (звинувальний нахил, абсолютизація карально-примусових заходів і віра в їх універсальну ефективність, численні емоційно негативні психологічні бар'єри тощо); 2) довільно-суб'єктивне сприймання і тлумачення діючих норм права і поведінки («для досягнення мети всі засоби допустимі», «якщо норма обтяжлива, то її можна не дотримуватись» та ін.); 3) перенесення стилю службового спілкування з об'єктом діяльності, окремих професійних підходів і прийомів на позаслужбові відносини з найближчим соціальним оточенням (грубе нав'язування свого світогляду, вживання спеціального жаргону тощо); 4) професійне огрубіння особистості працівника міліції (звуження кола інтелектуальних інтересів, домінування професійних інтересів у спотвореному вигляді; втрата відчуття спільності з різними верствами населення та ін.); 5) зміни в образі «я» – системі уявлень працівника міліції про себе (стійко завищена професійна самооцінка, хворобливе реагування на критику і контроль керівництва, жорстка орієнтація тільки на власний досвід тощо) [7, с. 52–62].

Напрями, які призводять до професійної деформації співробітників міліції, можуть мати різний ступінь інтенсивності й спільності. Процес деформації, як правило, поступовий. На початку ті чи інші «позивні» щодо деформації можуть не мати помітного негативного впливу на поточну професійну діяльність. На середньому рівні формування деформації такі зміни очевидні. На глибинному рівні деформаційні зміни вражають усю особистість. Ці зміни стійко (невипадково) проявляються. Професіоналізм трансформується у свою протилежність, зникають внутрішні бар'єри проти суб'єктивного тлумачення нормослухняної поведінки. На глибинному рівні деформовані риси функціонують у переважно автономному режимі, вони не просто чекають сприятливих для актуалізації умов, а шукають і створюють ситуації для свого прояву [7, с. 65].

Першоосновою попередження професійної деформації окремих працівників міліції має бути формування, розвиток і закріплення позитивного загального і спеціального авторитету працівників міліції. Йдеться про забезпечення необхідного або, як мінімум, суспільно прийнятного рівня авторитету.

Реальна складність проблеми боротьби з професійною деформацією працівників міліції зумовлена, на думку багатьох кримінологів, такими обставинами: по-перше, міліцейська діяльність специфічна безпосередніми, психологічно насиченими контактами з дуже великою кількістю людей як із правомірною, так і з неправомірною поведінкою; по-друге, такі контакти надто різноманітні, в багатьох ролевих ситуаціях із негативним морально-психологічним змістом; по-третє, порівняна більшість працівників міліції за загальним культурним рівнем не вища, а часто й нижча, ніж у тих, з ким їм доводиться професійно спілкуватися; по-четверте, працівники міліції часто розбещуються можливостями пияцтва, прагненням до насолоди владою зі зловживанням нею, а інколи й до особистої наживи [8].

У кримінологічній літературі під професійною деформацією працівників міліції прийнято мати на увазі спотворені форми службової діяльності, коли здійснюється поступова зміна особистісних характеристик, докорінна переоцінка узвичаєних професійних якостей. Така деформація правоохоронців пов'язана зі своєрідним автоматизмом прийняття рішень, що суперечать законності (обвинувальний ухил, процесуальний нігілізм, психологічна нестійкість, установка на особисту корисливість, нарешті й службова безвідповідальність і несамокритичність) [9].

Професійні деформації перероджують працівників міліції на девіантів, а з часом і на злочинців [10, с. 210].

В юридичній літературі справедливо наголошується, що проблема правопорядку, можливо, і повинна розглядатися в контексті більш загальної теоретичної системи, на основі певних філософсько-психологічних уявлень, що, зрештою, утворюють основу наукової картини світу з її одвічним протистоянням правопорушників і правоохоронців. Це зумовлено не тільки зв'язком понять «порядок» і «правопорядок», а й тим, що аналіз проблеми правопорядку передбачає вивчення особливостей соціальних норм, а також відхиленя від них. Поняття ж «норма» і «відхилення» – загальнонаукові і для свого розкриття потребують знань не тільки суміжного характеру, а й універсальних уявлень про навколишнє середовище [11].

У кримінологічних виданнях зафіксовано твердження, що фактор деформації професіоналізму тісно пов'язаний із загальним стажем роботи. Зокрема, В. С. Медведєв вважає, що професійна деформація у працівників міліції виглядає так: «До 5 років службової діяльності – малоймовірна, незначна, найчастіше спостерігається початковий рівень деформації; до 6–10 років – переважає середня можливість, початковий і середній рівні поширені приблизно однаково; до 11–15 років – можливість деформації висока, виникає глибинний рівень; більше 15 років служби – деформація практично немінуча» [7, с. 66].

Але з цими твердженнями навряд чи можна погодитися, принаймні, тому, що фактично знецінювалося би загальне значення досвіду працівників міліції як однієї з основних ознак майстерності. Основна увага повинна приділятися саме доборові висококваліфікованих практичних працівників, які охороняють громадський порядок, щоб вони були орієнтовані на постійне підвищення свого теоретичного і практичного досвіду, критичне осмислення помилок, обмін позитивним досвідом. Для навчального процесу, перепідготовки кадрів і поглиблення професіоналізму варто застосовувати доволі широкий підхід, зокрема планувати залучення до викладання не тільки «міліцейських» фахівців, але і практиків-економістів, податкових інспекторів, працівників банкової системи та ін. [12, с. 264].

Навчальна підготовка, перепідготовка та обмін практичним досвідом повинні забезпечувати не тільки суто професійну, але й психолого-педагогічну спрямованість діяльності органів внутрішніх справ. Г. О. Юхновець пропонує реалізацію керівниками міліцейських служб системи ранньої профілактики можливих професійних деформацій у таких напрямках: а) генералізація ідей процесу підвищення, що триває постійно, рівня службової готовності на правовій і глибоко моральній основі; б) концентрація зусиль суб'єктів системи виховної і соціально-психологічної роботи на формуванні у працівників міліції

професійно значущих особистих якостей; в) використання можливостей випереджаючого професіоналізму, кращі його зразки для підвищення якісного рівня службових навичок у повсякденній роботі з реалізації працівниками міліції своїх прав і обов'язків [13, с. 67].

Психологічна модель працівника міліції-початківця у динамічному розвитку повинна постійно вдосконалюватися. Водночас рання профілактика професійної деформації працівників міліції передбачає своєчасне звільнення з міліцейської служби працівників, які виявили схильність до аморальності, правопорушень і навіть злочинів. Практично всі дослідники розглядуваної проблеми аргументовано стверджують, що працівники міліції, які стали на стежку учинення злочинів, як правило, вже пройшли тривалий шлях наростаючої службової деформації, що залишалося без відповідного реагування. Тут діє старий принцип – уседозволеність стає першим кроком до вчинення актів злочинності [14].

У науковій літературі помітно актуалізується проблема встановлення, вивчення і класифікації причин професійної деформації працівників міліції. Причини і умови, що сприяють такій деформації, прийнято класифікувати на об'єктивні і суб'єктивні, коли об'єктивні причини і умови стосуються саме професійної діяльності, а суб'єктивні розглядаються як такі, що ґрунтуються на особливостях особистості працівника міліції та процесі його еволюції до мотиваційної готовності до свідомої службової деформації [15, с. 110–111].

Вивчення і наукової літератури, і досвіду боротьби з проявами професійної деформації співробітників міліції дає підстави вважати об'єктивними причинами і умовами такі соціальні фактори:

- економічна і соціальна криза в Україні; недостатнє матеріальне забезпечення працівників міліції; несприятливі побутові умови життя багатьох працівників міліції;
- труднощі, що виникають через специфіку професійної діяльності працівника міліції, – психічна і фізична перевтома, екстремальність і конфліктність службових ситуацій;
- систематичні контакти з правопорушниками, злочинним середовищем, що може дещо деградує впливати на працівника міліції;
- помилки у кадровому доборі міліцейських служб, прорахунки у виховній роботі.

До суб'єктивних причин і умов професійної деградації працівників міліції найперше належать:

- низький культурно-фаховий рівень деяких працівників міліції, їх небажання вдосконалювати професійні якості, часте ігнорування нормативних правил виконання службових обов'язків;

- підвищена схильність до стресового стану, недостатня психологічна і вольова підготовленість, нездатність до необхідного саморегулювання і самокритичності, особливо з урахуванням такого надзвичайно важливого чинника, що сучасне життя окреслило проблему стресу і його шкідливих наслідків як основну [16, с. 236];
- несприятливий мікроклімат у колективі і сім'ї;
- порушення моральної цілісності особистості багатьох працівників міліції;
- психологічна несумісність із обраною професією правоохоронця;
- психологічна схильність до кар'єризму та антигуманізму, глибинна неповага до людського суспільства, відсутність схильності до співпереживання;
- ігнорування громадської думки, правовий нігілізм, особиста психолого-біологічна схильність до авантюризму, правопорушень, злочинних учинків.

В. С. Медведєв вважає, що однією з необхідних складових громадської думки є престиж професії працівника міліції. Узагальнюючи результати проведених у різний час досліджень, можна констатувати, що сьогодні престиж працівника ОВС загрозливо низький. Часто працівники ОВС і члени їхніх сімей соромляться такої службової приналежності, приховують або маскують її, щоб не відчувати в повсякденному житті презирливого ставлення до себе [7, с. 75].

Міліцейська професія досі належить до групи ризику для її носіїв через свою службову специфіку. Але під час професійної деформації працівників міліції рівень ризику автоматично значно підвищується. Професійна деформація співробітників міліції стимулює агресивність правопорушників і злочинців. Агресивність правопорушників і злочинців стосовно працівників міліції зумовлена й суто віктимологічним характером поведінки останніх в умовах кризово-конфліктних взаємовідносин у конкретній ситуації відновлення правового поля.

Актуалізація проблеми попередження професійної деформації працівників міліції зумовлена тимчасовими труднощами перехідного періоду, багатьма соціальними та економічними негараздами у житті суспільства, а також зростанням рівня зухвалості та жорстокості злочинного середовища, зокрема проти владних структур, особливо стосовно правоохоронців. Організація і практична реалізація такого віктимологічного напрямку, як попередження професійної деформації окремих працівників міліції, потребує постійного системного аналізу та своєчасних оперативних заходів, науково обґрунтованих криміноло-

гічних рекомендацій на вітчизняному, а також міжнародному рівнях. Доцільно додатково комплексно проаналізувати колишній досвід щодо форм і методів взаємодії міліцейських структур і населення з метою ефективної боротьби із корупцією серед працівників міліції в нових сучасних умовах державотворення.

Особливого кримінологічного значення набуває розвиток загальної і спеціальної професійної майстерності у поєднанні з вихованням високих, навіть у найбільш екстремальних ситуаціях, надійних морально-етичних устоїв. Професіоналізм і моральність – обов'язкові елементи формування особистості працівника міліції, які тільки за поєднання надійно забезпечують від виникнення тих чи інших відхилень, що призводять до деформації особистості окремих охоронців правопорядку.

Ширше і більш глибоко слід використовувати засоби психології та інших наук, спрямованих на психолого-психічну реабілітацію та усунення стресових перевантажень правоохоронців, які опинилися на передовій у боротьбі з правопорушеннями і злочинністю.

Висновки. Формування в Україні правової держави обумовлює важливість вирішення проблеми забезпечення безпеки її громадян. За цих умов питання забезпечення безпеки діяльності працівників органів внутрішніх справ набуває нового, більш актуального значення. Будучи громадянами України, працівники органів внутрішніх справ мають невід'ємні права, закріплені Конституцією України, в якій зазначається, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Виконання працівниками органів внутрішніх справ своїх обов'язків у сфері захисту прав, свобод і законних інтересів учасників суспільних відносин певною мірою залежатиме від рівня захищеності правоохоронців. Нормативно-правове забезпечення безпечного виконання працівниками органів внутрішніх справ своїх професійних обов'язків є недосконалим, значна кількість правових актів застаріла або містить численні прогалини та суперечності. У зв'язку з цим питання організаційно-правового забезпечення безпеки діяльності працівників системи МВС України набувають сьогодні особливої актуальності.

1. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/>

2. Методологические проблемы уголовно-правового регулирования общественных отношений: сб. науч. тр. М-ва внутр. дел СССР. ВНИИ / под общ. ред. И. И. Карпеца. – М.: ВНИИ МВД СССР, 1989. – 93 с.
3. Криминология: учебник для вузов по напр. и спец. «Юриспруденция» / Г. М. Миньковский, Н. Ф. Кузнецова, М. Н. Голоднюк и др.; под ред. Н. Ф. Кузнецовой, Г. М. Миньковского. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 413 с.
4. Шнайдер Г. Й. Криминология: пер. с нем. / Г. Й. Шнайдер. – М.: Прогресс-Универс, 1994. – 504 с.
5. Кернер Х. Ю. Криминология: словарь-справочник: пер. с нем. / Х. Ю. Кернер, Э. Рессман. – М.: Норма, 1998. – 391 с.
6. Зелинский А. Ф. Криминология: учебное пособие / А. Ф. Зелинский; МВД Украины; Ин-т внутр. дел. – Х.: Рубикон, 2000. – 239 с.
7. Медведев В. С. Проблемы професійної деформації співробітників органів внутрішніх справ: теоретичні та прикладні аспекти / В. С. Медведев. – К.: НАВСУ, 1997. – 191 с.
8. Мельник П. В. Концептуальні передумови формування професіоналізму працівників міліції: спецкурс з криминології / П. В. Мельник, Л. В. Терещенко. – Ірпінь, 1998. – 143 с.
9. Панасюк А. Ю. Обвинительный уклон в зеркале психологического исследования / А. Ю. Панасюк // Психологический журнал; РАН, Институт психологии. – 1992. – Т. 13. – № 3. – С. 54–65.
10. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс; пер. з англ. В. Шовкуна, А. Олійника. – К.: Основи, 1999. – 726 с.
11. Мельник П. В. Теоретико-методологічні основи концепцій нетрадиційної та суспільно небезпечної поведінки / П. В. Мельник, Н. В. Ківенко, І. І. Лановенко // Філософсько-психологічні підвалини криминології як науки. Т. 1. – К., 2001. – Т. 1. – 678 с.
12. Козаченко І. П. Участь працівників практичних підрозділів у навчальному процесі / І. П. Козаченко // Проблеми підвищення рівня підготовки кадрів для органів внутрішніх справ: матеріали наук.-практ. конференції (Київ, 10–11 грудня 1992 р.). – К., 1993. – С. 263–266.
13. Юхновець Г. О. Проблеми психолого-педагогічного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ / Г. О. Юхновець // Наукові розробки Академії по вдосконаленню практичної діяльності та підготовки кадрів органів внутрішніх справ (за результатами науково-дослідних робіт у 1993 році): матеріали науково-практичної конференції (Київ, 1–2 лютого 1994 р.); МВС України, УАВС; відп. ред. А. П. Закалюк. – К., 1994. – С. 67–70.
14. Уманский Л. И. Методы экспериментального исследования социально-психологических феноменов: методология и методы социальной психологии / Л. И. Уманский, Е. В. Шорохова (отв. ред.). – М.: Наука, 1977. – С. 54–71.
15. Мельник П. В. Взаимодействие органов милиции и населения как криминологическая проблема / П. В. Мельник, А. М. Гумин, Л. В. Терещенко. – К.–Львов, 1999. – 215 с.
16. Фурдуй Ф. И. Стресс и здоровье / Ф. И. Фурдуй; В. Х. Анестиади (отв. ред.); АН ССР Молдова, Ин-т зоологии и физиологии. – Кишинев: Штиинца, 1990. – 239 с.

Ковальчук В. П. Виктимологічне предотвращення посягательств на життя, здоров'я і достоїнство працівників міліції

Исследуется вопрос виктимологического предотвращения посягательств на жизнь, здоровье и достоинство сотрудника милиции. Доказано, что профессия работника правоохранительных органов в силу своей специфики всегда относится к группе риска. Установлено, что в тех случаях, когда выполнение служебных обязанностей осуществляется работниками милиции с профессиональной деформацией, фактор виктимологического риска значительно обостряется. Приобретает особое криминологическое значение развитие общего и специального профессионального мастерства в сочетании с воспитанием высоких, даже в самых экстремальных ситуациях надежных, морально-этических устоев.

Ключевые слова: виктимология, преступность, группа риска, профессиональная деформация, потерпевший, правоохранительные органы.

Kovalchuk V. P. Victimological Prevent Encroachment on the Life, Health and Dignity of Militiamen

The article deals with the issues of the victimological prevention of the encroachment on life, health and dignity of militiamen. It is proved that the profession of a law enforcement employee due to its specific features always belongs to a risk group, i. e. due to carrying out professional duties of militiamen concerning the protection of law and order. When the discharge of official duties is carried out by militiamen with professional deformation, the factor of a victimological risk significantly escalates. The development of general and specific professional skills in conjunction with the education of high, even in the most extreme situations strong, moral-ethical principles acquires a special criminological significance.

Increase in the crime directly affects the activity of law enforcement bodies, including militiamen who carry out law enforcement functions. This automatically increases the danger to law enforcement officers, in particular to their life, health and dignity. Thus it is necessary to study the problem of the professional conditions of their activity, which becomes a prerequisite for finding a more effective protection and security of militiamen as subjects of maintenance of law and order in Ukraine.

Forming a legal state in Ukraine stipulates the importance of solving the problem of ensuring the safety of its citizens. Under these conditions the question of safety of employees of internal affairs bodies acquires a new, more contemporary value. Employees of internal affairs bodies as Ukrainian citizens have inalienable rights fixed in the Constitution of Ukraine, which states that a man, his life and health, honour and dignity, inviolability and security are recognized as the highest social value in Ukraine; and establishing and ensuring human rights and freedoms are the main duty of the state. Carrying out the duties in the field of protection of rights, freedoms and lawful interests of participants of public relations by employees of internal affairs bodies will depend on the level of protection of law enforcement workers.

Key words: victimology, crime, group risk, professional deformation, victim, law enforcement authorities.

Стаття надійшла 9 лютого 2015 р.